

Arkeologisk utredning
MLAH 2018:1

Marö

Sankt Anna socken
Söderköpings kommun
Östergötlands län

ML ARKEOLOGI OCH HISTORIA
MARKUS LINDBERG

Tekniska uppgifter

Fastighet: Marö 1:7

Socken: Sankt Anna

Kommun: Söderköping

Län: Östergötland

Fornlämning: Registrerade fornlämningar saknas

Typ av undersökning: Arkeologisk utredning, etapp 1.

Utförarens serienummer: 2018:1

Uppdragsgivare: Magnus Gustafson

Kostnadsansvarig: Magnus Gustafson, M. Gustafson Lantbruk AB

Utförare: Markus Lindberg, ML Arkeologi och Historia

Arbetstid: 13 tim

Undersökningsområde:

Inledning

Med anledning av planerad nybyggnation av fritidshus utförde ML Arkeologi och Historia en arkeologisk utredning inom fastigheten Marö 1:7. Den arkeologiska utredningen genomfördes på uppdrag av Magnus Gustafson, M. Gustafson Lantbruk AB som också var kostnadsansvarig.

Arbetet är en arkeologisk utredning, etapp 1, enligt KML.

Utredningen utfördes 20180301-20180411 av Markus Lindberg som också sammanställt rapporten.

Syfte och metod

Syftet med utredningen var att undersöka om okända eller dolda lagskyddade fornlämningar fanns inom exploateringsområdet och i så fall föreslå vidare åtgärder. Utredningen omfattade kartstudier, käll- och litteraturstudier samt okulär fältbesiktning och stickprov med jordsond.

Områdesbeskrivning

Marö ligger i Sankt Anna skärgård. Området har sedan lång tid nyttjats för fiske och jakt, kanske också för betesdrift. Fasta bosättningar uppstod under medeltiden.

Undersökningsområdet utgörs av halvön Marö som fram till 1700-talet var en egen ö men som genom uppgrundning av Mösundet fick förbindelse med Yxnö.

Inom området finns inga registrerade fornlämningar. Exploateringsområdet utgörs av ett skogbevuxet berg med höjd upp till 15 m ö.h.

Utredningsresultat

Kart- och källstudie

Namnet Marö kommer av Mar vilket betyder grund, gytjig vik. Bebyggelsen består av ett kronohemman. Marö ingick under medeltiden i Skällviksgodset som ägdes av biskopen i Linköping. När Skällvik såldes till kronan förblev öarna i biskopens ägo. Först omnämnt 1305 ”jn insulis infrascriptis videlicet jursø. askø. yxnø et **mar.** cum curia dicta skyaldawiik” (SDHK 2087). Även i handskriften Kh 54 som är upplagd under biskop Brasks tid i början av 1500-talet finns Marö (Maar) med bland biskopsgodsen (Kh 54:45). Det är inte troligt att gården har förhistoriskt ursprung utan är nog anlagt under högmedeltiden som torp under Skällvik för att under senmedeltiden bli ett fullt hemman. Detta till skillnad från majoriteten av Skärgårdens kronohemman som antagligen är tillkomna på 1500-talet när kronans intresse för Skärgården ökade.

Gården Marö är odelad och varken storskifte eller laga skifte har genomförts. Gården har så långt tillbaka som det finns kartor, dvs från år 1700, legat på samma plats som idag. Det finns ingen anledning att misstänka att den har flyttat dessförinnan. Ny bebyggelse vid sidan av gården har tillkommit först efter 1980-talet.

Undersökningsområdet består av ett skogbevuxet berg som utgjort utäga till Marö gård. Det har beteckningen ”Mulabete” på arealavmätning år 1700. Likaså visar den häradsekonomiska kartan barrskog. Även 1940-talets ekonomiska karta visar gles skog på huvuddelen av ytan med undantag för området kring det planerade reningsverket som är öppen terräng.

I FMIS finns inga registrerade fornlämningar inom området.

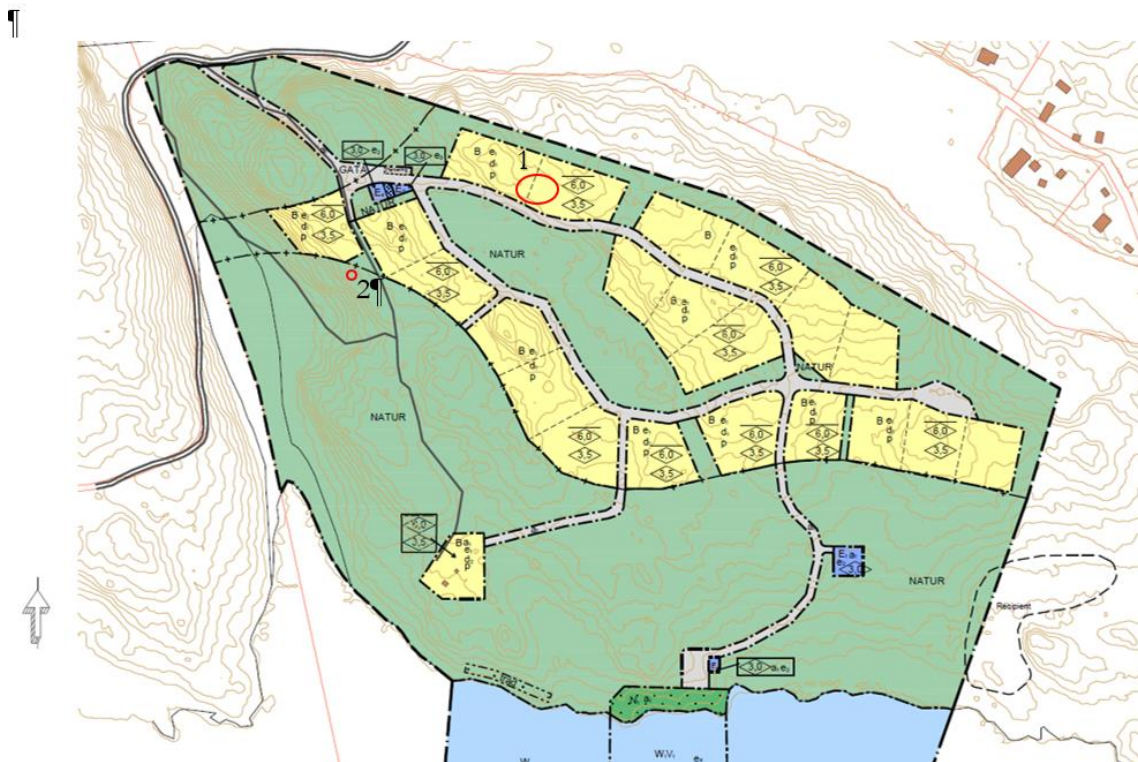
Fältbesiktning:

Fältbesiktningen genomfördes i april under bästa tänkbara förhållanden med bra väder och precis efter snösmältningen. Besiktningen genomfördes i samråd med exploitören. Hela området gicks över. Stickprov med jordsond gjordes där det var påkallat. På flera ställen låg jorden i dagen i rotvältor och vildsvinsbök.

Området ger intryck av igenväxt skogsbete med en del kvarstående enar och ekar, vilket också iakttagits i naturvärdesinventeringen. Området runt det planerade reningsverket har varit planterat med granskog, vilken nu är avverkad. Marken ger tydligt intryck av att tidigare ha varit öppen.

Inga fasta fornlämningar påträffades. Särskild vikt lades vid röjningsrösen och lämningar av tillfälliga visten s.k. tomtningar (se Norman 1995, s71f.). Den enda röjsten som finns inom området är några större stenar som flyttats så att en jämn yta skapats på berget i områdets norra del (se Figur 1, nr. 1). Det är ingen fullständig röjning utan mindre stenar ligger kvar. Fossil åker är uteslutet pga av kvarvarande sten och att jordlagret endast är 10-15 cm tjockt. Inte heller röjning för slätter är troligt. Kanske ha man röjt undan stenen för att kunna köra med vagn eller drög. Några av de större stenarna förefaller ha flyttats i modern tid av mosstillväxten att döma.

Ett bra hamnläge finns vid det uppgrundade Mösundet. De flesta ytor ovanför som kunde komma ifråga för tillfälliga visten är sank och beväxta med vitmossa. Endast en yta är möjlig. Där kunde också något sot och enstaka kolfnyk i jorden iakttagas vid sondning. Ytan ligger emellertid utanför exploateringsområdet (se Figur 1, nr. 2). Den närmast tomten består till övervägande del av berg i dagen och i svackorna kunde ingen mänsklig påverkan ses i jorden vid sondning.

Figur 1

Slutsatser

Risken att dolda fornminnen finns i området och kan påverkas av den planerade bebyggelsen är mycket liten. Det enda påpekandet som kan göras är att det kol och sot som kunde iakttas vid sondning strax söder om en av tomterna skulle kunna utgöra en fornlämning. Där är det viktigt att exploateringen inte går utanför den planerade tomtgränsen. I övrigt är bedömningen att ytterligare arkeologiska insatser inte är nödvändiga. En sista reflektion är att det ur antikvarisk synpunkt är positivt med röjningen i området. Det återfår sin karaktär av gles skog med öppna ytor såsom det såg ut så länge betet pågick. Framför allt i slänten i söder blir platsens historia tydligare.

Källor och litteratur:

Kartmaterial, Lantmäteriet

Arealavmätning 1700

Häradseconomisk karta 1868-77, Yxnön J112-46-4

Ekonomiska kartan Kallsö J133-8H4c48, Kallsö J133-8H4c79

Ekonomiska kartan Yxnö J133-8H4b48, Yxnö J133-8H4b79

Stiftsbiblioteket i Linköping

Kh 54, även kallat Linköpings pappersregister

Riksarkivet

Svenskt diplomatariums huvudkartotek över medeltidsbreven (SDHK)

Norman, P. 1995. Gravar – hamnar- vårdkasar. Fornminnesinventering i Östergötlands skärgård. I: Eriksson, J. Mörkfors, G. Olsson, A. (Reds.) *Östergötlands skärgård*. Meddelande från Östergötlands Länsmuseum. Linköping.